

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ : ТЕОРІЯ, ДОСВІТ, ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(28-29 квітня 2022 р., м. Одеса, Україна)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО (м. Одеса)
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ : ТЕОРІЯ, ДОСВІТ, ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
28-29 квітня 2022 року

Одеса

ФОП Белий А.Є.
2022

УДК 159.9: 37.015.3

ББК 88.4

А 43

Друкується згідно рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 6 від 17.02.2022 р.)

Актуальні проблеми психології особистості :
А 43 **теорія, досвіт, практика :** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 квітня 2022 р.). / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса :ФОП Бєлий А.Є., 2022. 168 с.

ISBN 978-617-7757-40-4

Редакційна колегія

- Саннікова О. П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології; відповідальний редактор;*
- Василенко І. В. – *кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Меленчук Н. І. – *кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Санніков О. І. – *доктор психологічних наук, професор кафедри теорії та методики практичної психології.*
- Кривдик В. Г. – *здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.*

Матеріали збірника містять результати теоретико - емпіричних досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та науковців, які навчаються і працюють у закладах освіти України.

Для студентів, аспірантів, молодих науковців, психологів, педагогів та широкого кола зацікавлених осіб.

За зміст та помилки, що можуть зустрічатися в тексті статей, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-7757-40-4

© Університет Ушинського, 2022

Також зв'язок між показниками СІ (соціальний інтелект) з ЕІ (емоційний інтелект) може свідчити, що здатність розпізнавати власні почуття та почуття інших, значною мірою впливає на здатність розуміти та взаємодіяти з іншими особами. Тож в процесі відбору персоналу на керівні посади, доцільно здійснювати оцінку як показника СІ (соціальний інтелект) так і ЕІ (емоційний інтелект)

Висновки. Кореляційний аналіз дозволив:

1. Вивчити закономірні взаємозв'язки між параметрами інтелекту.

2. Встановити, що означені зв'язки мають виключно додатний характер.

Література

1. Дружинин В. Н. *Психология общих способностей*. СПб. : Питер, 1999. 368 с.

2. Вучкович-Стадник О. А. *Оцінка персоналу: чіткий алгоритм дій та якісні практичні рішення*. М. : Ексмо, 2008. 192 с.

3. Черножук Ю. Г. *Індивідуальні відмінності емоційності у співвідношенні з особливостями інтелекту: Дис. ... канд. псих. наук*. Одеса, 2006. 197 с.

4. Gardner H. *Frames of mind: The Theory of Multiple Intelligence*. New York: Basic Books, 1983. 504 p.

УДК: 612:159.938.253 (091)

СПІВСТАВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ З ПОКАЗНИКАМИ НЕЙРОТИЗМУ У СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

Дегтяренко Т. В.

*доктор медичних наук, професор
кафедри біології і охорони здоров'я,
Університет Ушинського*

Пікалова Т. А.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Успішність будь-якого виду психічної діяльності особи визначається цілою сукупністю чинників: спадкові задатки відносно основних властивостей нервової системи, психомоторні якості (вроджені та набуті), інтелектуальний потенціал, мотивація, соціальна комунікація, мобільність, рівень психосоматичного здоров'я [10]. Проблема досліджень природи індивідуальних відмінностей між людьми має важливе практичне значення як для прикладної психологічної науки (когнітивна, військова та інженерна психологія, психологія спорту, психологія творчості) [2; 3; 4; 8]. Вищезазначена проблема є вельми важливою для вирішення актуальних завдань педагогічної та спеціальної психології, оскільки саме на основі своєчасного виявлення індивідуально-типологічних особливостей можна з певною ймовірністю прогнозувати ефективність різних видів психічної діяльності молоді та дорослих [1; 7].

Поглиблення наших знань щодо нейрофізіологічних механізмів організації складних форм поведінки людини сприяло створенню сучасних уявлень про психофізіологічні основи регуляції внутрішніх і зовнішніх детермінант психічної діяльності особи. Індивідуальна своєрідна самореалізація в різних сферах життєдіяльності здійснюється тим краще, чим краще особа усвідомлює свої індивідуальні особливості відносно характеристик свого психофізіологічного стану [5]. Усвідомлення цих характеристик у сукупності допомагає дітям і дорослим забезпечити правомірний вибір індивідуального стилю діяльності та способу життя, виходячи з арсеналу власних фізіологічних і психологічних можливостей, а належний їх подальший розвиток буде визначати ефективність різних форм психічної діяльності, зокрема успішність навчання та профорієнтації.

Сучасний темп життя обумовлює необхідність повсякчасних адекватних адаптивних змін в психофізіологічному стані студентів у відповідь на можливі негативні впливи екологічних і соціальних чинників, а також на існуюче інформаційне перевантаження в умовах дефіциту часу [1; 7].

Актуальність проблеми досліджень індивідуально-типологічних особливостей особи з врахуванням рівня нейротизму не викликає сумнівів і має важливе значення для

збереження фізичного і психічного здоров'я особистості. Однак слід зазначити обмаль досліджень у вищезазначеному науковому напрямі.

Мета роботи полягала у визначенні індивідуально-типологічних особливостей студентів з врахуванням рівня їх нейротизму.

Основними завданнями дослідження було проведення психологічного тестування для виявлення основних властивостей нервової системи студентів та визначення рівня їх нейротизму.

Індивідуально-типологічні особливості психологічного та психофізіологічного стану визначено у 56 студентів віком 18-19 років (дві академічні групи студентів-першокурсників Інституту фізичної культури, спорту та реабілітації Університету Ушинського).

Методи дослідження включали використання класичних психофізіологічних методів дослідження для визначення основних властивостей нервової системи у студентів та їх психодіагностичне тестування для встановлення рівня нейротизму за методикою Айзенка [6; 9].

Отримані фактичні дані щодо дослідження основних властивостей нервової системи у обстежених студентів представлені в табл. 1, в якій позначені вимірювальні показники, методики досліджень, одиниці вимірювань, діапазон нормативних значень обраних параметрів і середні значення отриманих результатів в групі студентської молоді (56 осіб).

Використання адекватної методики – теппінг-тесту – дозволило визначити тип нервової системи у обстежених студентів, і проведена типізація відносно основних властивостей нервової системи показала що в групі студентської молоді спостерігались у абсолютній більшості студентів середній і сильний типи нервової системи, а слабкий тип встановлено у тринадцяти студентів. У відсотковому співвідношенні у групі студентської молоді це зіставило за типами нервової системи 23,2 %, 46,4% і 30,4% – сильний, середній і слабкий типи відповідно.

Показник лабільності нервової системи у студентів-першокурсників зіставив $39,8 \pm 0,53$ Гц, що не виявило суттєвих відмінностей від нормативного значення цього параметра

(див. табл. 1). Відносно рухливості/інертності процесів збудження також не виявлено відмінностей цього параметра від нормативних значень у обстеженого контингенту студентів. Так, якщо нормативний діапазон вищезазначеного параметра зіставляє 0,81—1,2 ум. од., то в групі студентської молоді цей показник зіставив $0,85 \pm 0,07$. Рухливість/інертність процесів гальмування склала в групі студентської молоді $0,93 \pm 0,08$, що також не виходило за межі нормативного діапазона цього параметру.

Таблиця 1

Результати дослідження основних властивостей нервової системи в групі студентської молоді

№	Параметри	Методики	Одиниці вимірювання	Діапазон норматив. значень	Група студентів; n=56; M±m
1	Тип нервової системи: 1) слабкий 2) середній 3) сильний	Теплінг-тест			1) 13 (23,2%) 2) 26 (46,4%) 3) 17 (30,4%)
2	Лабільність нервової системи	КЧСМ	Гц	31...42	$39,8 \pm 0,53$
3	Рухливість/інертність процесу збудження	Кінематометрія	ум. од.	0,81...1,2	$0,85 \pm 0,07$
4	Рухливість/інертність процесу гальмування	Кінематометрія	ум. од.	0,81...1,2	$0,93 \pm 0,08$
5	«Зовнішній баланс» нервових процесів	Кінематометрія	град	-50...50	$3,1 \pm 8,01$
6	«Внутрішній баланс» нервових процесів	Кінематометрія	град	-50...50	$-9,8 \pm 8,37$

Що стосується «зовнішнього балансу нервових процесів» і «внутрішнього балансу нервових процесів», ці параметри мають широкий діапазон нормативних значень у зв'язку з індивідуальними особливостями особи і тому група обстежених студентів за цим показником входила в указаний в таблиці 1 діапазон нормативних значень; тобто вищезазначені параметри у студентів-першокурсників не відрізнялись від

нормативних значень зовнішнього і внутрішнього балансу нервових процесів. Отже, група обстежених студентів за індивідуально-типологічними особливостями нервової системи за всіма обраними параметрами не виходила за межі нормативних діапазонів значень цих показників.

Результати проведеного психодіагностичного обстеження за опитувальником Айзенка показали, що обстежені студенти мали деякі розбіжності за такої психологічною рисою в структурі особистості, як екстраверсія/інтроверсія. Це дозволило здійснити розподіл студентів відносно інтерпретації даних для шкали «Нейротизм», а саме: визначити осіб, які відносяться до потенціальних конкордантів (7-10 балів), нормостеників (11-14 балів) і до потенційних дискордантів (15-18 балів) за вищезазначеною шкалою.

Група студентської молоді за шкалою «Нейротизм» за численним показником балів розподілилася наступним чином: 12 студентів (21,4%) – $8,4 \pm 1,2$ бала; 29 студентів (51,8%) – $13,2 \pm 1,1$ бала; 15 студентів (26,8%) – $16,8 \pm 1,4$ бала (табл. 2).

На підставі аналізу отриманих даних відносно розподілу обстежених студентів за основними властивостями нервової системи і шкалою нейротизму слід дійти висновку що вказаний розподіл був аналогічним, тобто співвідношення визначених індивідуально-типологічних особливостей особи співпадало в групі студентської молоді.

Таблиця 2

Розподіл студентів за основними властивостями нервової системи та показниками шкали нейротизму

Психодіагностичні методики	Індивід.-типолог. особливості особи	Кількість студентів n=56	Розподіл у відсотках і балах
Тип нервової системи за теппінг-тестом	слабкий	13	23,2%
	середній	26	46,4%
	сильний	17	30,4%
Оцінка нейротизму за методикою Айзенка	Потенційні конкорданти	12	21,4% ($8,4 \pm 1,2$ бала)
	Нормостеники	29	51,8% ($13,2 \pm 1,1$ бал)
	Потенційні дискорданти	15	26,8% ($16,8 \pm 1,4$ бала)

При системному підході стійкі індивідуально-типологічні ознаки особи відносно визначення основних властивостей нервової системи перекривають дію мінливих психічних станів індивіда. Варіативність обраного типологічного параметру повинна укладатися в межі надійності, тобто знаходитися в діапазоні нормативних значень певного психофізіологічного показника, який повинен бути дійсним параметром (маркером) індивідуальності людини. Отримані результати дозволяють заключити, що внаслідок наявності у кожної особи своєрідних індивідуальних реакцій організму на будь-який інформаційний сигнал відбувається певним чином організація психічної діяльності особистості та формується міжіндивідуальна варіативність психологічних ознак людини.

Перспектива подальших досліджень індивідуально-типологічних особливостей основних властивостей нервової системи особи полягає в реалізації методологічних підходів диференціальної психофізіології та психології.

Література

1. Бужинська С. М., Скляр С. С., Даніліч-Скакун А. А. Стресостійкість студентів як складник успішності навчання у ЗВО. *Габітус*. 2021. Вип. 23. С. 55-59.
2. Голубева Э. А. *Способности, личность, индивидуальность*. Дубна : Феникс+, 2005. 512 с.
3. Гоулман Д. *Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької*. Харків : Віват, 2020. 512 с.
4. Дегтяренко Т. В. Онтологія визначення основних властивостей нервової системи людини в концепті розробки проблеми індивідуальності. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2018. Т. 3. № 5 (14). С. 266-274.
5. Дегтяренко Т. В., Костюк О. Ю., Орлик Н. А. *Психофізіологія індивідуальних відмінностей. Історичні концепції*. Наука і освіта. 2020. № 3. С. 64-73.
6. Ильин Е. П. *Психофизиология состояний человека*. СПб. : Питер, 2005. 412 с.
7. Каськов І. Теоретичні аспекти формування стресостійкості студентів ВНЗ до негативних чинників навколишнього середовища. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*. 2020. № 1 (54). С. 104-113.
8. Макаренко М. В. *Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми*. Київ: Ін-т фізіології

ім. О. О. Богомольця НАН України, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України. 2006. 395 с.

9. *Практическая психодиагностика. Методики и тесты : [учеб. пособ.] / Под ред. Д. Я. Райгородского. Самара : Издат. дом «Бахрах», 1998. 672 с.*

10. *Рибалка В. В. Культурно-психологічна концепція особистості: спроба синтезу теоретичних уявлень вітчизняних та зарубіжних психологів про особистість. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: [навч. посіб.]. Одеса : Букаєв В. В., 2009. С 485-563.*

УДК 159.98

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Петрушко К. Т.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Емоційна сфера людини поєднує у собі відображення зовнішніх впливів, внутрішніх переживань, ставлень до об'єктів та явищ навколишнього середовища. Емоції допомагають людині оцінити важливість певних подій та спрямовують її дії в залежності від того, які вимоги висуває середовище.

Протягом життя особистість розвиває свою стійкість до стресу, отримуючи щодня новий досвід. Ця характеристика є індивідуальною й виражається у можливості протистояти гострому чи хронічному стресу.

Сучасний світ диктує багато вимог та щоденно створює нові виклики, що спричиняє сильне емоційне напруження, появу стресу, апатії, тривоги, роздратування, негативних настроїв, фрустрації.

У процесі соціалізації особистості емоційна сфера відіграє важливу роль. Приналежність до суспільства – база потреба людини. Ця потреба є вродженою. У зв'язку зі зміною способу життя, відсутністю можливостей задоволення бажань